

การพัฒนาศักยภาพพลั้งเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา

3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*

The Potential Development of Model Youth Crating for Peace in Multi-Religious Areas
in Three Southern Border Provinces¹สุชาติ ไหมอ่อน,¹ไชยยุทธ์ อินบัว*,²วันพิชิต ศรีสุข,¹ชนิศร์ ชูเลื่อน และ¹ภมรรัตน์ ชุมภูประวิโร¹Suchat Maion, ¹Chaiyut Inbua, ²wanpichit Srisuk,¹Chanit Chooluean and ¹Pamonrat Chumpoopraviro¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University²Prince of Songkla University

Email: Chaiyut.inb@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในพื้นที่พหุศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของเยาวชนในการสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา และ (3) เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบในการสร้างสันติสุขในพื้นที่ดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามกลุ่มเยาวชนจำนวน 100 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน รวมถึงการสังเกตและการดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบจำนวน 60 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในพื้นที่พหุศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.80) การพัฒนาตนเองด้านการสร้างสันติสุข ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.75) ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสันติสุข ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.80) การสื่อสารอย่างสันติ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.82) และการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.90) เยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม สามารถยอมรับความแตกต่าง ปรับตัว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน (2) ศักยภาพของเยาวชนในการสร้างสันติสุขประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้านความรู้เกี่ยวกับการสร้างสันติสุข ศักยภาพด้านการสื่อสารอย่างสันติ ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา ศักยภาพด้านการพัฒนาตนเองด้านการสร้างสันติสุข และศักยภาพด้านการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา และ (3) ผลการพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมด้านการสื่อสารเชิงสันติอยู่ในระดับดีถึงยอดเยี่ยม และมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนามีศักยภาพที่จะเป็นพลังสำคัญในการสร้างสันติสุข และเป็นฐานรากของสังคมพหุวัฒนธรรมที่สงบสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; พลั้งเยาวชน; เยาวชนต้นแบบ; พหุศาสนา

ABSTRACT

This research aimed (1) to study the lifestyle patterns of youth living together with peers of different religions in a multireligious context in the three southern border provinces, (2) to analyze the potential of youth in creating peace in multireligious areas, and (3) to develop the potential of model youth in creating peace in such areas. The research employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected through questionnaires administered to a group of 100 youth, while qualitative data were obtained from in-depth interviews and focus group discussions with 16 key informants, as well as from observation and the implementation of activities to develop the potential of model youth, involving 60 participants.

The research findings revealed that (1) the overall lifestyle patterns of youth living together with peers of different religions in multireligious areas were at a high level. When ranked by mean scores from highest to lowest, they included adherence to religious principles ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.80), self-development in peacebuilding ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.75), knowledge about peacebuilding ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.80), peaceful communication ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.82), and participation with peers of different religions ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.90). Most youth had positive attitudes toward peaceful coexistence in a society characterized by religious and cultural diversity and were able to accept differences, adapt themselves, and participate in activities that promote mutual understanding.

(2) The potential of youth in creating peace in multireligious areas comprised five dimensions: potential in knowledge about peacebuilding, potential in peaceful communication, potential in participation with peers of different religions, potential in self-development for peacebuilding, and potential in adherence to religious principles.

(3) The results of developing the potential of model youth indicated that the youth demonstrated peaceful communication behaviors at a good to excellent level and had a high level of satisfaction with the activities. These findings reflect that youth in multireligious areas have the potential to become an important driving force in creating peace and to serve as a fundamental base of a peaceful and sustainable multicultural society.

Keywords: Potential development; Youth Power; Youth role models; Multi religion

บทนำ

สถานการณ์ความรุนแรงในชายแดนใต้ นอกจากเพิ่มช่องว่างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนแล้วยังกัดกร่อนสายสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ไปด้วยซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการสร้างสันติสุขในพื้นที่ดังกล่าว ยิ่งกว่านั้นความรุนแรงที่ก่อความเสียหายแก่ผู้คนทั้งสองศาสนาและวัฒนธรรมยังสร้างความริ้วฉานและตัดขาดความสัมพันธ์ที่เคยดีต่อกันมาก่อนหน้านี้ นับเป็นปัญหาสำคัญและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องฟื้นฟูความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ อันดีต่อกันเพื่อป้องกันมิให้สถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงทางการเมืองถูกดึงเข้ามาสู่ปริมณฑลทางศาสนา เพราะจะทำให้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้มีความซับซ้อนและแก้ไขยากมากขึ้น ที่กล่าวเช่นนี้เพราะสถานการณ์ความรุนแรงที่ยังคงเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ นั้น บางช่วงจังหวะมีการใช้เหตุความแตกต่างทางศาสนาเป็นตัวจุดชนวนสร้างความรุนแรง รวมถึงการก่อเหตุที่ดูเหมือนจง

ใจมุ่งไปที่ผู้คนต่างศาสนาโดยตรง (พัทธิธรา นาคอุไรรัตน์, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นส่งผลให้เด็กเสียชีวิต จำนวน 238 คน เด็กได้รับบาดเจ็บจำนวน 1,151 คน เด็กพิการจำนวน 36 คน และมีเด็กกำพร้าจากสถานการณ์ จำนวน 6,998 คน รวมเป็นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์จำนวน 8,423 คน (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2560) นอกจากผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในด้านดังกล่าวแล้ว กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ยังได้ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการบิดเบือนข่าวสารการปลุกฝังบ่มเพาะเยาวชน และประชาชนให้เข้าเป็นมวลชนสนับสนุนกลุ่มได้อย่างเปิดเผยมากขึ้นโดยจะเผยแพร่อุดมการณ์ แนวคิด ความเชื่อของกลุ่มผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) และใช้นัดหมายจัดการประชุม การชุมนุม ทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม การจัดกลุ่มเสวนาในสถานศึกษาการเปิดตัวกลุ่มองค์กรที่ขับเคลื่อนแนวคิด การแสดงแนวคิดผ่านป้ายผ้าแขวนในสถานที่สำคัญต่าง ๆ การจัดกิจกรรมมุ่งเป้าหมายไปที่เด็กกำพร้าและนักเรียนใน ตาดีกาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ปัญหาการก่อเหตุรุนแรง และปัญหาการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เป็นปัญหาที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายใช้เป็นแนวทางหลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในอนาคต การก่อเหตุรุนแรง จะมุ่งเน้นต่อเป้าหมายที่เป็นเชิงสัญลักษณ์ของรัฐ เพื่อหวังผลให้นานาชาติเกิดความเข้าใจว่า เป็นการขัดแย้งกับรัฐ ส่วนการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา จะมุ่งเน้นการจัดตั้ง และการขยายฐานมวลชนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของผู้ก่อการร้ายในอนาคต จึงเป็นความท้าทายของภาครัฐ ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งจัดการปัญหาเก่าให้หมดไป และเฝ้าระวังปัญหาใหม่ ไม่ให้เกิด รวมทั้งเร่งสร้างความปลอดภัย (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมาธิการการศึกษาศึกษา, 2567)

จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ประกอบกับความพยายามของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้นโยบายด้านสังคมจิตวิทยากับเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านโครงการที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพเยาวชนในพื้นที่ ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การ จัดค่ายเยาวชน การพัฒนาศักยภาพการสร้างสันติภาพ และการส่งเสริมการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม โดยมุ่งหวัง ให้เยาวชนได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจเรื่องกระบวนการสร้างสันติภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดกิจกรรม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยนำมิติทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สนับสนุนการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจ โดยพบว่าผู้เข้าร่วมมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในระดับมากที่สุด (กรมประชาสัมพันธ์, 2566)

การพัฒนาศักยภาพพลเมืองต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเยาวชนคือพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเป็นอนาคตของจังหวัด ชายแดนภาคใต้ การศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจรูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา วิเคราะห์ ศักยภาพเยาวชนในการสร้างสันติภาพ และพัฒนาศักยภาพพลเมืองต้นแบบให้สามารถเป็นกลไกสำคัญใน การสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนใน พื้นที่พหุศาสนาได้ การวิจัยนี้จะมีส่วนสำคัญในการสร้างแนวทางการพัฒนาเยาวชน ให้เป็นพลังบวกในการสร้างความเข้าใจ ลดอคติและความหวาดระแวง และเปิดพื้นที่กลางให้เยาวชนไทยพุทธ และมุสลิมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ ก้าวหน้าอย่างมั่นคงและสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเยาวชนสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย การพัฒนาศักยภาพพลเมืองเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัย ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไป

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างสันติสุขของเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษาการมีส่วนร่วมการพัฒนาเยาวชนกับการสร้างสันติสุขขององค์กรทางศาสนาในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาของเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย (1) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ในประเด็นที่เกี่ยวกับการสร้างสันติสุขจำนวน 5 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้เกี่ยวกับสันติสุข 2. ด้านการสื่อสารอย่างสันติ 3. ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา 4. ด้านการพัฒนาตนเองด้านการสร้างสันติสุข และ 5. ด้านการปฏิบัติตามหลักศาสนา เป็นต้น

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน ๆ ต่างศาสนาของเยาวชนพุทธและมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

3) กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุข เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และเชิงปริมาณเรียบร้อยแล้ว จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อจะทราบถึงลักษณะการแสดงออกของเยาวชนที่จะแสดงถึงพฤติกรรมด้านการสร้างสันติสุขในแต่ละด้านของเยาวชนในพื้นที่ นำข้อมูลดังกล่าววางแผนดำเนินการพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุข

พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(key informant) ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย

1) พื้นที่การวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย โรงเรียนเบญจมราชูทิศจังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โรงเรียนลำพะยาประชานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โรงเรียนนราสิกขาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งมีเยาวชนซึ่งมีความแตกต่างทางด้านศาสนาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย (1) ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการสร้างสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเยาวชนที่ทำงานด้านสันติสุข จำนวน 16 รูป/คน คัดเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (2) คณะกรรมการนักเรียนจาก 3 โรงเรียน คัดเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี คณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนลำพะยาประชานุเคราะห์ จังหวัดยะลา คณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนละ 20 คน รวมทั้งหมด 60 คน

3) กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนในสถานศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี โรงเรียนลำพะยาประชานุเคราะห์ จังหวัดยะลา และโรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาส รวมจำนวน 100 คน คัดเลือกโดยโรงเรียน ใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจง โดยการแนะนำและการคัดเลือกจากคุณครูในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะใช้ข้อคำถามลักษณะเดียวกันแต่จะมีการปรับให้เหมาะกับรูปแบบในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นคำถาม 2 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการสร้างสันติสุขของเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อมูลทิศทางการพัฒนาเยาวชนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อความมั่นคงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2) การมีส่วนร่วมขององค์กรศาสนาต่อการพัฒนาศักยภาพเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการรวบรวมข้อมูล และหลังจากวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์แล้วนำประเด็นของการให้สัมภาษณ์มาทำเป็นแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปเป็นผลการศึกษาต่อไป

2) แบบสอบถาม

แบบสอบถามเป็นคำถามในประเด็นต่าง ๆ จำนวน 5 ประเด็นหลัก คือ 1. ด้านความรู้เกี่ยวกับสันติสุข 2. ด้านการสื่อสารอย่างสันติ 3. ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา 4. ด้านการพัฒนาตนเองด้านการสร้างสันติสุข 5. ด้านการปฏิบัติตามหลักศาสนา

3) กิจกรรมพัฒนาเยาวชน

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้และสื่อสารเพื่อสันติสุขที่ครอบคลุม ความรู้ด้านสันติสุข การสื่อสารอย่างสันติ และการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาโดยมีการกำหนดเป็นช่วง ๆ

กิจกรรมที่ 2 เส้นทางสู่การเป็นเยาวชนต้นแบบสันติสุขที่ครอบคลุม การพัฒนาตนเองด้านสันติสุข และการปฏิบัติตามหลักศาสนาโดยมีการกำหนดเป็นช่วง ๆ เช่นเดียวกับกิจกรรมที่ 1

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ส่วน ประกอบด้วย

1) การสัมภาษณ์

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นคำถามดังนี้ แนวคิดการพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบ จุดมุ่งหมายการพัฒนาเยาวชน โครงสร้างการบริหาร องค์ประกอบ หน่วยงานหลักหน่วยงานสนับสนุน บทบาท รูปแบบ วิธีการ การจัดตั้งและการพัฒนากลุ่ม การจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุน แนวโน้มการพัฒนาเยาวชน และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเยาวชน

2) การสร้างเครื่องมือและการแจกแบบสอบถาม

ในการออกแบบเครื่องมือและแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือและได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หลังจากนั้นก็ได้นำแบบสอบถามไปสอบถามกับเยาวชนจำนวน 100 คนตามโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อจะวิเคราะห์ถึงรูปแบบการอยู่ร่วมกันของเยาวชน และได้นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับนักวิชาการด้านสันติสุข ผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาสังคมในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ได้แก่ คณะสงฆ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบทบาทในการสร้างสันติสุข ตัวแทนของผู้นำทางศาสนาอิสลาม และเยาวชนต้นแบบที่ขับเคลื่อนด้านสันติสุขในพื้นที่

3) การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบ

หลังจากได้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบและวิธีการพัฒนาเยาวชนจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้รูปแบบและวิธีการพัฒนาเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งได้แนวทางและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อน และเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่สันติสุข ซึ่งได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบด้านสันติสุข จำนวน 3 ครั้ง จาก 3 โรงเรียน ได้แก่ ครั้งที่ 1 โรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาส วันที่ 19 สิงหาคม 2568 ครั้งที่ 2 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี วันที่ 25 สิงหาคม 2568 และ ครั้งที่ 3 โรงเรียนลำพญาประชานุเคราะห์ จังหวัดยะลา วันที่ 5 กันยายน 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยการกำหนดระดับไว้ 5 ระดับ โดยแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนต้นแบบสันติสุขแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลเป็นหมวดหมู่ แบ่งตามเนื้อหาและประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทั่วไป แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงในแต่ละประเด็น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพเยาวชน ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมถึงเอกสารอื่น ๆ ซึ่งได้ทำการค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งการวิเคราะห์ได้จัดทำภายใต้การจำแนกและจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์สรุปอุปนัยและการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพลเมืองต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาที่ได้สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในพื้นที่พหุศาสนา

ผลการศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ระดับการปฏิบัติตามหลักศาสนาของเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก 4.28 (SD = 0.80) สะท้อนถึงแนวโน้มที่ดีในการยึดถือหลักศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น “เยาวชนหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งเสพติดหรือพฤติกรรมที่ทำลายสติ” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.60 (SD = 0.71) แสดงให้เห็นถึงการมีวินัยในตนเองและยึดมั่นในหลักจริยธรรมทางศาสนา รองลงมา ระดับการพัฒนาตนเองด้านการสร้างสันติสุขของเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.27 (SD = 0.75) แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีความตระหนักรู้ในตนเอง และพร้อมที่จะพัฒนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในบริบทของสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น “เยาวชนพร้อมที่ปรับปรุงตนเองในสิ่งที่

ตนเองผิดพลาด” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.50 ($SD = 0.64$) แสดงถึงทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองและการยอมรับข้อผิดพลาดอย่างสร้างสรรค์ รองลงมา ระดับความรู้เกี่ยวกับการสร้างสันติสุขของเยาวชนภาพรวม 4.18 ($SD = 0.80$) สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมีทัศนคติและความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณารายประเด็น “เยาวชนที่นับถือศาสนาต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.39 ($SD = 0.79$) แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของเยาวชนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุศาสนา รองลงมา ระดับการสื่อสารอย่างสันติของเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.12 ($SD = 0.82$) สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมีทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสารที่สร้างสรรค์ เข้าใจความต่าง และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งผ่านการใช้ภาษาและพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อพิจารณารายประเด็น “เยาวชนมีเพื่อนที่นับถือศาสนาแตกต่างจากท่าน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.48 ($SD = 0.69$) สะท้อนถึงการเปิดใจและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนต่างศาสนาในชีวิตประจำวัน รองลงมา ระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับเพื่อนต่างศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.12 ($SD = 0.90$) สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมีแนวโน้มในการร่วมมือ ทำกิจกรรม และสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันในบริบทที่มีความหลากหลายทางศาสนา เมื่อพิจารณารายประเด็น “เยาวชนพร้อมให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาระหว่างเพื่อนต่างศาสนา” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.70 ($SD = 0.83$) สะท้อนถึงการให้ความร่วมมือและความเป็นเพื่อนระหว่างเยาวชนต่างศาสนา ตามลำดับ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการปรับตัวและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสันติสุข มีความเชื่อว่าความขัดแย้งสามารถแก้ไขได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง เชื่อในคุณค่าของการให้อภัย และเห็นว่าความร่วมมือระหว่างคนต่างกลุ่มสามารถนำไปสู่สังคมที่สงบสุขได้ นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและความยุติธรรม การเคารพความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ตลอดจนยึดถือหลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แม้จะพบข้อจำกัดในบางประเด็น โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสันติสุขที่ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน แต่โดยรวมแล้วสะท้อนให้เห็นว่าชีวิตประจำวันของเยาวชนมีรากฐานที่เชื่อมโยงกับการสร้างสันติสุขอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาในมิติของการสื่อสาร ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า เยาวชนส่วนใหญ่สามารถสื่อสารกับเพื่อนต่างศาสนาได้อย่างสร้างสรรค์และอยู่ในระดับที่ดีมาก กลุ่มเยาวชนมีการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความสามารถในการสื่อสารอย่างระมัดระวัง หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่สร้างความบาดหมาง และยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างศาสนา การที่เยาวชนส่วนใหญ่มีเพื่อนที่นับถือศาสนาต่างจากตนเองสะท้อนถึงการเปิดกว้างต่อความหลากหลาย อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีความลังเลในการพูดคุยเรื่องศาสนาโดยตรง ซึ่งสะท้อนว่าการสื่อสารในประเด็นที่อ่อนไหวยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้เยาวชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างมั่นใจ และสร้างความเข้าใจร่วมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2) การวิเคราะห์ศักยภาพเยาวชนในการสร้างสันติสุข

ผลการศึกษาในประเด็นการวิเคราะห์ศักยภาพเยาวชนสร้างสันติสุขในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านศักยภาพที่เกี่ยวกับความรู้ในการสร้างสันติสุข พบว่า เยาวชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจต่อแนวคิดสันติภาพที่ลึกซึ้งกว่าการมองเพียงแค่การไม่มีความรุนแรง กลุ่มเยาวชนได้มองสันติภาพในมิติของ "สันติภาพเชิงบวก" (Positive Peace) ตามแนวคิดของ Galtung (1996) โดยเข้าใจว่าสันติภาพที่แท้จริงคือสภาวะที่ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสบายใจ พึ่งพาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยปราศจากการแบ่งแยก การตีตรา หรือการบังคับให้ปฏิบัติตามกรอบใดกรอบหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ได้พบข้อท้าทายสำคัญในด้านความไม่สมดุลของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มศาสนา โดยเยาวชนชาวมุสลิมมีบทบาทในกระบวนการสันติภาพที่เข้มแข็งและเป็นระบบมากกว่าเยาวชนชาวพุทธ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสและการมีส่วนร่วมทางสังคม นอกจากนี้ยังพบช่องว่างความเข้าใจในหมู่เยาวชนจำนวนมากที่ยังตีความสันติภาพเพียงแค่การ "หยุดยิง" โดยไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาเชิงทัศนคติและวาทกรรมที่สร้างความเกลียดชัง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างสันติสุขที่ยั่งยืน

2.2 ด้านศักยภาพที่เกี่ยวกับการสื่อสารอย่างสันติ พบว่าเยาวชนในพื้นที่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักอย่างยิ่งต่อบทบาทของ "คำพูด" และ "สื่อ" ในการกำหนดทิศทางของการรับรู้ทางสังคม กลุ่มเยาวชนมีความเข้าใจว่าการสื่อสารที่ขาดความระมัดระวังอาจนำไปสู่การตอกย้ำบาดแผลทางสังคมและสร้างความเข้าใจผิดระหว่างกลุ่มต่างๆ ในขณะที่การสื่อสารที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และเคารพความแตกต่างจะช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศสันติสุขได้ซึ่งศักยภาพที่โดดเด่นในด้านนี้ ได้แก่ การใช้แนวคิด "Empathy" หรือการฟังอย่างลึกซึ้งโดยไม่ตัดสิน (Baron-Cohen and Wheelwright, 2004) การหลีกเลี่ยงการนำเสนอที่ตอกย้ำเหตุการณ์รุนแรงหรือชี้ระบุผู้กระทำ/ผู้ถูกกระทำโดยตรง และการเสนอให้มีการบูรณาการเนื้อหาทางศาสนาและสิทธิมนุษยชนเข้ากับการสื่อสาร เพื่อให้เยาวชนต่างศาสนาได้เรียนรู้คุณค่าร่วมกัน

2.3 ด้านศักยภาพที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนต่างศาสนามีลักษณะซับซ้อน แม้จะไม่มี ความกลัวหรือเป็นปฏิปักษ์โดยตรง แต่ก็มี "ช่องว่างทางสังคม" (Social Gap) ที่เกิดจากการขาดพื้นที่และกิจกรรมร่วมกันในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยเชิงโครงสร้างอย่างระบบการศึกษาที่แยกกลุ่มตามศาสนา

การศึกษายังพบอีกว่าปัญหาหลักอยู่ที่การขาด "เยื่อใย" หรือสายสัมพันธ์ทางสังคมที่จะช่วยประคับประคองกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง อย่างไรก็ตามข้อมูลยังสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการพื้นฐานของเยาวชนที่จะเป็นเพื่อนกันและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันสร้างพื้นที่สังคมร่วมและกิจกรรมที่เท่าเทียมสามารถช่วยลดอคติและสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มได้

2.4 ด้านศักยภาพที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองด้านสันติสุข พบว่าเยาวชนในพื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อสันติสุขอย่างเด่นชัด โดยได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้และทัศนคติเชิงคุณธรรม เช่น ความอดทน การให้อภัย และความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นซึ่งการพัฒนาตนเองนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การเรียนรู้ทฤษฎี แต่ยังรวมถึงการฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นผู้นำทางสังคมที่สามารถนำพาชุมชนไปสู่สันติสุขที่มั่นคงและยั่งยืน

2.5 ด้านศักยภาพที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนา พบว่าการปฏิบัติตามหลักศาสนาของเยาวชนไม่ได้เป็นเพียงแค่เรื่องของความเชื่อส่วนบุคคล แต่เป็นหนึ่งในศักยภาพสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้พวกเขากลายเป็น "สะพานเชื่อม" แห่งสันติสุขในชุมชน ศักยภาพด้านนี้ประกอบด้วย 4 ลักษณะเด่น ได้แก่ การได้รับพื้นฐานความรู้ศาสนาตั้งแต่วัยเยาว์ การตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ร่วมกันในทุกศาสนา การเรียนรู้ทั้งความรู้ศาสนาและความรู้สามัญเพื่อการใช้ชีวิต และการมีความรู้เท่าทันและความรับผิดชอบต่อสังคม

การวิเคราะห์ศักยภาพของเยาวชนในการสร้างสันติสุข พบว่าเยาวชนมิได้เป็นเพียงผู้เผชิญกับผลกระทบของปัญหาความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพที่จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่สันติสุข ในเชิงความเข้าใจ เยาวชนจำนวนมากมองว่าสันติภาพไม่ใช่เพียงการหยุดยิงหรือการขาดความรุนแรง แต่หมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสบายใจ มีความเท่าเทียม และไม่ถูกตีตราหรือแบ่งแยก ศักยภาพด้านนี้สอดคล้องกับแนวคิดสันติภาพเชิงบวก (Galtung, 1996) ที่เน้นการจัดโครงสร้างความเป็นธรรมและการสร้างความสัมพันธ์เกื้อกูลในสังคม

นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนมีบทบาทสำคัญในฐานะ “ผู้สืบทอดอนาคต” ที่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ หากได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างสำคัญ คือ บทบาทของเยาวชนชาวพุทธในกระบวนการสันติภาพยังมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับเยาวชนชาวมุสลิม ซึ่งมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและเป็นระบบมากกว่า สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความไม่สมดุลของการมีส่วนร่วมที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อสร้างความเท่าเทียมในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังพบว่าเยาวชนบางส่วนที่ยังเข้าใจความหมายของสันติภาพไม่ชัดเจน มักตีความเพียงในเชิงการหยุดความรุนแรง ขณะที่ยังมีทัศนคติอคติหรือการสื่อสารเชิงเกลียดชังอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

ในมิติของศักยภาพด้านการสื่อสาร เยาวชนตระหนักถึงพลังของถ้อยคำและสื่อในการกำหนดทิศทางความเข้าใจของสังคม โดยกลุ่มเยาวชนมองว่าการใช้สื่อสร้างสรรค์ เช่น วิดีโอ เรื่องเล่า หรือการนำเสนอเรื่องราวที่ตรงตามของท้องถิ่น สามารถช่วยเปลี่ยนภาพลักษณ์ของพื้นที่จากความขัดแย้งไปสู่ภาพเชิงบวกได้ นอกจากนี้ยังเห็นความสำคัญของการบูรณาการหลักศาสนาและสิทธิมนุษยชนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างคุณค่าร่วมที่เชื่อมโยงเยาวชนต่างศาสนาเข้าหากัน และมีข้อเสนอว่าควรจัดอบรมทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพิ่มเติมเพื่อให้เยาวชนสามารถรับมือกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม

3) การพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พุทธศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของเยาวชน คณะผู้วิจัยจึงได้ออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชน ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่พุทธศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีกิจกรรมหลักทั้งหมด 2 กิจกรรม แบ่งเป็นกิจกรรมย่อย 5 กิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในครั้งนี้ จัดขึ้นโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเยาวชนผู้นำที่มีศักยภาพในการเป็นสะพานเชื่อมต่อความเข้าใจระหว่างชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา กิจกรรมประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 "การเรียนรู้และสื่อสารเพื่อสันติสุข" และกิจกรรมที่ 2 "เส้นทางสู่การเป็นเยาวชนต้นแบบสันติสุข" ผลการจัดกิจกรรม สรุปได้ ดังนี้

ผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนต้นแบบ พบว่า การดำเนินกิจกรรมกับเยาวชน 60 คน (เยาวชนพุทธ 28 คน เยาวชนอิสลาม 32 คน) ให้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจในทุกด้าน ด้านความรู้เกี่ยวกับสันติภาพ ผลการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้นจาก 17.2 คะแนน (ร้อยละ 57.3) เป็น 24.6 คะแนน (ร้อยละ 82.0) เพิ่มขึ้น 7.4 คะแนน โดยทั้งกลุ่มเยาวชนพุทธและมุสลิมมีการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน ด้านทักษะการสื่อสาร จากการสังเกตพฤติกรรมในกิจกรรม Role Play พบว่าเยาวชนกว่าร้อยละ 72.5 อยู่ในระดับดี-ยอดเยี่ยม โดยเฉพาะในด้านการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 3.03) และการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 2.98) ด้านการพัฒนาตนเอง จากการประเมินตนเองพบว่าเยาวชนมีการพัฒนาในทุกด้าน โดยด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ "ความเข้าใจในศาสนาอื่น" โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 4.2 เป็น 8.0 หรือเพิ่มขึ้น 3.8 คะแนน ด้านความพึงพอใจ เยาวชนร้อยละ 95.0 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนว่ากิจกรรมมีประสิทธิภาพสูงในการตอบสนองความต้องการของเยาวชน

การวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมพบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม การใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความคิดเห็น การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการ

ปฏิบัติ ผ่านกิจกรรม Role Play และการออกแบบโครงการการสร้างสมดุระหว่างกลุ่มศาสนา ในการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุข การวิจัยได้ออกแบบและดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้างต้น โดยจัดกิจกรรมหลัก 2 ประเภท ได้แก่ (1) กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อสารเพื่อสันติสุข ซึ่งมุ่งเสริมสร้างความรู้ด้านสันติสุข การสื่อสารเชิงสันติ และการมีส่วนร่วมข้ามศาสนา และ (2) กิจกรรมเส้นทางสู่การเป็นเยาวชนต้นแบบสันติสุข ซึ่งมุ่งพัฒนาการรู้จักตนเอง การจัดการอารมณ์ การปฏิบัติตามหลักศาสนา และการเป็นพี่เลี้ยงให้เพื่อนรุ่นน้อง ผลการจัดกิจกรรมพบว่าเยาวชนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านความรู้สันติภาพ ทักษะการสื่อสาร และทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความแตกต่าง โดยการประเมินทั้งจากแบบทดสอบก่อน-หลังการเข้าร่วมกิจกรรม การสังเกตพฤติกรรม และการสะท้อนความคิด พบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความเข้าใจเรื่องสันติสุขที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีความมั่นใจในการสื่อสารกับเพื่อนต่างศาสนา และสามารถออกแบบโครงการจิตอาสาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้จริง

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีศักยภาพที่จะเป็นพลังทางสังคมในการสร้างสันติสุขได้อย่างแท้จริง หากได้รับการสนับสนุนและการพัฒนาอย่างเหมาะสม เยาวชนไม่เพียงแต่สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาอย่างสงบสุข แต่ยังสามารถเป็น “สะพานเชื่อม” ที่เชื่อมโยงความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่หลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มุ่งศึกษา “รูปแบบการใช้ชีวิตของเยาวชนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีศักยภาพและมีเจตจำนงที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

เยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีศักยภาพและมีเจตจำนงที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาอย่างสันติ เยาวชนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการสร้างสันติสุขในระดับหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่าเยาวชนในพื้นที่พหุศาสนา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประเด็นที่น่าสนใจคือ เยาวชนมี "เพื่อนที่นับถือศาสนาแตกต่างจากท่าน" ในระดับสูงสุด แต่กลับ "หลีกเลี่ยงการพูดคุยเรื่องศาสนากับเพื่อน" ซึ่งการศึกษาของ ประวิณ ประพตชอบ (2560) พบว่า เยาวชนจากพื้นที่ต่างวัฒนธรรมสามารถปรับตัวและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีได้เมื่อมีการเรียนรู้ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา โดยให้เกียรติซึ่งกันและกันแต่ไม่ครอบงำกัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างลงตัวและสร้างสรรค์ ซึ่งลักษณะของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีพื้นฐานมาจากการเคารพซึ่งกันและกัน การเข้าใจหลักธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของศาสนาอื่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐกานต์ สานูโคต (2568) ที่พบว่า หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมคือ การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เคารพในความแตกต่างของกันและกัน และการมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง พื้นที่พหุวัฒนธรรม (Multi-culturalism) โดยชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่เยาวชนส่วนใหญ่สามารถปรับตัวและสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา พงศาพิชญ์ (2547) ได้กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้ 1. การปรับตัว (adaptation) ทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือกลุ่มคนอื่น

เกิดขึ้น 2. การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) เกิดขึ้นเมื่อปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างสองกลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่ในกรณีที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง และมักพบว่ากลุ่มที่มีพลังน้อยกว่าจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่มีพลังมากกว่า ในขณะเดียวกันก็อาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุดถูกผสมผสานรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) ที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน 3. การบูรณาการทางวัฒนธรรม (cultural integration) และทวิลักษณ์ทางวัฒนธรรม (double ethnic identity) คือการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกันและไม่มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน ดังที่ ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2552) กล่าวว่า เมื่อไม่มีวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งมีความยิ่งใหญ่เหนือกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง วัฒนธรรมที่หลากหลายก็ดำรงอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกัน

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของเยาวชนตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้แสดงให้เห็นว่าเยาวชน มีศักยภาพที่หลากหลายของเยาวชน ทั้งในมิติความรู้ ทักษะ และทัศนคติ อย่างไรก็ตาม พบความไม่สมดุลสำคัญระหว่างการมีส่วนร่วมของเยาวชนชาวพุทธและชาวมุสลิม ซึ่งเยาวชนชาวมุสลิมมีบทบาทในกิจกรรมสันติภาพอย่างเข้มแข็งและเป็นระบบมากกว่าความไม่สมดุลนี้สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎี "การรับรู้ภัยคุกคาม" (Threat Perception Theory) ของ Stephan และ Stephan (2000) ที่ชี้ว่ากลุ่มที่รู้สึกถูกคุกคามมักมีแรงจูงใจสูงกว่าในการหาทางแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การแบ่งแยกในระบบการศึกษา และข้อจำกัดด้านความปลอดภัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนชาวพุทธ การค้นพบเรื่องความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับ "สันติภาพ" ระหว่างเยาวชนที่มีความเข้าใจเชิงลึกกับผู้ที่มองเพียงการ "หยุดยิง" สอดคล้องกับการแยกแยะของ Galtung (1969) ระหว่าง "สันติภาพเชิงลบ" (negative peace) และ "สันติภาพเชิงบวก" (positive peace) ซึ่งการพัฒนาเยาวชนต้นแบบจำเป็นต้องเน้นการสร้างความเข้าใจเชิงลึกต่อสันติภาพเชิงบวก สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) ของอมรา พงศาพิชญ์ (2547) เกิดขึ้นเมื่อปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างสองกลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่ในกรณีที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง และมักพบว่ากลุ่มที่มีพลังน้อยกว่าจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่มีพลังมากกว่า ในขณะเดียวกันก็อาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุดถูกผสมผสานรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) ที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งการผสมผสานทางวัฒนธรรมต้องการลดความรู้สึกแตกต่างและลดความรังเกียจเดียดฉันท์ซึ่งกันและกันด้วยการปรับตัวรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งเข้ามาปฏิบัติจนมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไป ฝ่ายที่มีอำนาจน้อยกว่าทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองจะเป็นฝ่ายปรับตัวเข้าหาฝ่ายที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายข้ามศาสนาให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อขยายผลและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเยาวชนสร้างสันติสุขในภาพรวม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ได้แสดงให้เห็นว่าจากการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของเยาวชนที่ได้นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 คือการเรียนรู้และสื่อสารเพื่อสันติสุขที่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้ด้านสันติสุข การสื่อสารอย่างสันติ และการมีส่วนร่วมกับเพื่อนต่างศาสนา และกิจกรรมที่ 2 คือเส้นทางสู่การเป็นเยาวชนต้นแบบสันติสุขที่เน้นการพัฒนาตนเองด้านสันติสุขและการปฏิบัติตามหลักศาสนา ทำให้พบว่ากลุ่มเยาวชนมีทุนที่สำคัญเพื่อการขับเคลื่อนสันติสุขให้เกิดขึ้น

ในพื้นที่อยู่แล้ว เช่น การมีเครือข่ายธรรมชาติอันได้แก่กลุ่มเพื่อนหรือคนรู้จักใกล้ชิดในโรงเรียนหรือสังคมเดียวกัน การมีทัศนคติที่ดีต่อกันในสังคมเป็นพื้นฐาน การเข้าใจซึ่งกันและกันแบบเอาใจเขามาใส่ใจเราในฐานะเพื่อนมนุษย์ การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดีที่เกื้อหนุนต่อการสร้างการมีภาวะผู้นำ การไม่มีอคติต่อกัน การมีคุณธรรมตามหลักศาสนา เช่น การมีความเมตตาต่อกัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้เกื้อหนุนส่งเสริมให้กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและเกิดผลลัพธ์เป็นที่น่าพึงประสงค์ และสิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นปัจจัยหรือทุนระดับพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่ การจัดให้มีกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรมเพื่อหวังจะให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ได้เร็วหรือซ้ำจึงกล่าวได้ว่าขึ้นกับปัจจัยพื้นฐานดังที่กล่าวนี้ สอดคล้องกรอบแนวคิดของ จันทนา อุดม และคณะ (2559) การพัฒนาด้านทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เรื่องความพร้อมของเยาวชนประกอบด้วย 1) ความสามารถ (Competency) โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้และทักษะความรู้ จะเป็นความรู้ทางด้านวิชาการหรือด้านเทคนิคที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน 2) ทักษะ (Skill) คือ สิ่งที่ได้จากการฝึกปฏิบัติอันเป็นผลมาจากความสามารถของบุคคล 3) ทัศนคติ (Attitude) จะขึ้นกับคุณลักษณะของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากแรงจูงใจ พฤติกรรมและความประพฤติ และ 4) ความสามารถทางสติปัญญาความกระตือรือร้น (Intellectual Agility) จะครอบคลุมนวัตกรรม ความยืดหยุ่นและคุณลักษณะในการปรับตัวทั้งในระดับสังคมและระดับบุคคล

การดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของแนวคิดที่สำคัญต่าง ๆ เช่น การออกแบบกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชน การใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความคิดเห็น การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ผ่านกิจกรรม Role Play และการออกแบบโครงการการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มศาสนาในการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วม เป็นต้น โดยนำมาผนวกกับการที่กลุ่มเยาวชนมีศักยภาพแฝงเชิงบวกเป็นทุนในตัวเองอยู่แล้ว จึงถือเป็นสมการแห่งความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพพลังเยาวชนต้นแบบสร้างสันติสุขในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการพัฒนาดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการดำเนินการศึกษาและพัฒนาต่อกับกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเล็ก ๆ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น ดังนั้น ในอนาคตเบื้องต้นควรที่จะมีการขยายการศึกษาต่อยอดหรือพัฒนาต่อไปทั้งในแง่คุณภาพคือการพัฒนามิติต่างความรู้สึกรักใคร่ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในพื้นที่และทั้งในแง่ปริมาณคือการขยายแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพไปสู่สังคมในวงกว้างหรือเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มคนต่อไปเพื่อส่งเสริมให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า เยาวชนในพื้นที่พุทธศาสนาไม่ใช่เพียงผู้ประสบปัญหา แต่เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสันติสุข โดยมีทุนเดิมที่ดีและสามารถพัฒนาให้เป็น "สะพานเชื่อม" ระหว่างชุมชนได้ หากได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างเหมาะสม การวิจัยนี้ให้ทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชายแดนใต้

1. การปรับมุมมองของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเปลี่ยนจากมองเยาวชนเป็น "ผู้ประสบปัญหา" เป็น "พลังขับเคลื่อนสันติสุข" ให้เยาวชนมีศักยภาพในการขับเคลื่อนสังคมที่เยาวชนอยากก้าวรวมอาศัยเริ่มจากในโรงเรียน หรือในชุมชน

2. ทุนเดิมที่มีอยู่ของเยาวชนมีพื้นฐานที่ดีในด้านเครือข่าย ทัศนคติ วุฒิภาวะ และคุณธรรม เพราะเยาวชนมีเพื่อนในชุมชนเพื่อนในสถาบันการศึกษาเดียวกัน ที่คอยช่วยเหลือทั้งด้านการเรียน การอยู่ในสังคม คอยตักเตือนให้คำปรึกษาหารือระหว่างกัน

3. ศักยภาพ 5 ด้านของเยาวชน คือ ความรู้ การสื่อสาร การมีส่วนร่วม การพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติ ตามหลักศาสนา ที่เยาวชนมีเป็นพื้นฐานทั้งได้รับจากการศึกษาในสถานศึกษา การศึกษาของศาสนา และเทคโนโลยีใน ยุคปัจจุบัน

4. เป้าหมายสูงสุดของเยาวชน คือ การเป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนเพื่อสันติสุขอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่และโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ของเยาวชนต่างศาสนาอย่างเท่าเทียม โดยอาจพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรหรือกิจกรรมในสถาบันการศึกษาให้มี ลักษณะบูรณาการมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่ต่อเนื่องและหลากหลาย เพื่อเสริมสร้างทักษะที่ยังขาดอยู่ เช่น ทักษะการสื่อสารในประเด็นละเอียดอ่อน และการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ร่วมกัน

2) ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนต้นแบบอย่างเป็นทางการ เพื่อขยายผลและสร้างความเข้มแข็ง ในการทำงานสันติสุขในพื้นที่ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึกแม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะมีการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพแล้ว แต่การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการทำ กรณีศึกษา (Case Study) เพื่อเจาะลึกรูปแบบ ชีวิตและเส้นทางการพัฒนาของเยาวชนต้นแบบแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัย ความสำเร็จและอุปสรรคเชิงปัจเจกที่แตกต่างกันไป

2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยอย่างเต็มที่ ตั้งแต่การตั้งคำถามวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ไปจนถึงการวิเคราะห์ผล ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการขับเคลื่อน โครงการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3) การวิจัยติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) เนื่องจากการสร้างสันติสุขเป็นกระบวนการ ระยะยาว การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการติดตามผลเยาวชนต้นแบบที่เข้าร่วมโครงการนี้ในระยะยาว (เช่น 3-5 ปี) เพื่อประเมินว่าความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ได้รับการพัฒนาไปนั้น สามารถคงอยู่และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมในระดับชุมชนได้จริงหรือไม่

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). วช.เผยผลงานมิติวัฒนธรรมพัฒนาสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง-การมีส่วนร่วม แก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 50 ชุมชนกว่าแสนคน. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/246859>
- คณะกรรมการอาหารและความมั่นคงแห่งรัฐ วุฒิสภา. รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่องความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/zgZi8>

- จันทนา อุดม, หะริน สัจเจย์, นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์ และ ไพโรจน์ บุตรชีวิน. (2559). สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 11(2) : 227-237.
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2552). *ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สมมติประวิณ ประพตติชอบ. (2560). *การใช้ชีวิตของเยาวชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาผลการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กต่างวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. สถาบันพัฒนาผู้นำศาสนาอิสลาม : สำนักจุฬาราชมนตรี
- พัทธธีรา นาคอุไรรัตน์, (2563). *บทบาทผู้นำศาสนากับการสร้างสันติภาพในชายแดนใต้: ศาสนบัญญัติสู่สุขภาวะ*. นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภณัฏฐ์ ฝักระวังสถานการณภาคใต้. (2560). *รายงานสถานการณ์เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2568, จาก <https://deepsouthwatch.org/>
- ณัฐกานต์ สานุกโดด, นาริเมห์ วาเตะ, พิรดาวิช ดาแซ และ วิไลวรรณ วิไลรัตน์. (2568). ประเพณีสองศาสนา : ศรัทธาเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติด้านภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ ครั้งที่ 4*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2547). *มนุษย์กับวัฒนธรรม. สังคมและวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Baron-Cohen, S., & Wheelwright, S. (2004). The empathy quotient: An investigation of adults with asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34, 163-175.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (2000). *An Integrated Threat Theory of Prejudice*. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing Prejudice and Discrimination* (pp. 23-45). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.